

ශ්‍රී ලංකාවේ පුනරුදය (ක්‍රි.ව. 1505 - 1948)

10 ගේත්‍රය - ඉතිහාසය - සිංහල මාධ්‍ය

1. පුනරුදය: සංකල්පය හා එතිහාසික පසුබිම

පුනරුදය යනු සමාජයක අනීනගන වූ, පසුබැමට පන් වූ හෝ විනාග වූ සංස්කෘතික, ආගමික, අධ්‍යාපනික හා දේශපාලනික අංශ ප්‍රතිසංස්කරණය කරනුවන ජ්‍වන් කිරීමේ ක්‍රියාවලියකි. ශ්‍රී ලංකාවේ සන්දර්භය තුළ, මෙය **ක්‍රි.ව. 1505 සිට 1948 දක්වා** යටත් විෂ්නු යුගය පුරාවටම විහිදුණු එතිහාසික සංක්‍රමණයක් ලෙස හැඳින්විය හැකිය. මෙම කාල සීමාව තුළ දිවයින පෙනුයිසි (1505-1658), ලක්දේසි (1658-1796) සහ බ්‍රිතාන්‍ය (1796-1948) යන යටත් විෂ්නු බලවතුන් තිදෙනාගේ පාලනයට නතුවිය. මෙම එක් එක් යටත් විෂ්නු බලයන් රටට ඔවුන්ගේම ආකාරයෙන් බලපෑම් ඇති කළහ. බටහිර බලපෑම් හා සම්පූදායික ශ්‍රී ලාංකික අගයන් අතර ගැටුම් හා සංස්ථාවනයන් තුළින් මෙම පුනරුදය ගොඩනැගුණි. පුනරුදය සරලව කිසියම් එක් ක්ෂේත්‍රයකට සීමා වූවක් නොව, එය **සමස්ත සමාජ ප්‍රතිසංස්කරණයක්** (Total Social Reformation) ලෙස සැලකිය හැකිය.

2. යටත් විෂ්නු පාලනය හා දේශපාලනික ප්‍රතිසංස්කරණ

බ්‍රිතාන්‍ය යටත් විෂ්නු පාලනය (1796-1948) යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන හා පරිජාලනික ව්‍යුහය මූලික වගයෙන් පරිවර්තනය විය. 1815 වර්ෂයේදී **මහනුවර රාජධානීය අල්ලා ගැනීම** සමස්ත දිවයිනම එක්සත් පාලනයක් යටතට ගැනීමේ අවසාන පියවර විය. ඉන් පසුව, **1833 කොල්බෝක් සම්මෙලනය** (Colebrooke Commission) හරහා දිවයින පළාත් තුනකට (බටහිර, දකුණු, උතුරු) විනාග කර ඒකීය මධ්‍යම පාලනයක් ස්ථාපන කරන ලදී. මෙම ප්‍රතිසංස්කරණය **මධ්‍යම පාලන ඒකාබද්ධ කිරීමේ ක්‍රියාවලිය** ලෙස හැඳින්වේ. මෙමගින්:

- බදු එකතු කිරීමේ පද්ධතිය ඒකාකාරී කරන ලදී.
- බ්‍රිතාන්‍ය නීති පද්ධතිය හඳුන්වා දෙන ලදී.

- අධිකරණ ක්‍රමය කේත්දීගත කරන ලදී.
- කොළඹ නගරය මධ්‍යස්ථානය කරගත් පරිපාලන ව්‍යුහයක් ඇති කරන ලදී.

3. 1931 මැයිලොම් වයවස්ථාව: ස්වයං පාලනය සඳහා මිලිමිටර් ගණනක්

1931 වර්ෂයේදී හඳුන්වා දුන් **මැයිලොම් වයවස්ථාව** (Donoughmore Constitution) යටත් විජිත ශ්‍රී ලංකාවේ දේශපාලන ඉතිහාසයේ වැදගත්ම මොහොතාක් ලෙස සැලැකේ. මෙම වයවස්ථාවේ **විශේෂත්වයන්** කිහිපයක් පවතී:

1. **සර්වජන වැඩිහිටි ජන්දය** (Universal Adult Franchise) මත පදනම් වූ ප්‍රථම වයවස්ථාදායක මන්ත්‍රී මණ්ඩලය නිර්මාණය කිරීම.
2. **රාජ්‍ය සිභාව** (State Council) හා **මන්ත්‍රී මණ්ඩලය** (Board of Ministers) යන දෑමණ්ඩල පදනමියක් හඳුන්වාදීම.
3. **ප්‍රාදේශීය ආණ්ඩු** (Local Government) සංකල්පය ආරම්භ කිරීම.
4. **විධායක, ව්‍යවස්ථාදායක, අධිකරණ අංශ** වෙන් කිරීමේ මූලධර්මය අනුගමනය කිරීම.
5. **"රාජ්‍ය තුළ රාජ්‍යය"** (State within a State) ලෙස හැඳින්වෙන අර්ධ-ස්වයං පාලන ක්‍රමයක් හඳුන්වාදීම.

මෙම වයවස්ථාව ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රජාතනත්ත්වාදී සම්ප්‍රදායේ පදනම ලෙස සැලැකේ.

4. ආර්ථික පරිවර්තනය: ස්වයංපෝෂිත සිට වාණිජ කෘෂිකර්මය දක්වා

පුනරුදු යුගයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකය **ස්වයංපෝෂිත කෘෂිකර්මය ආර්ථිකයකින්** (Subsistence Economy) **වාණිජ කෘෂිකර්මය ආර්ථිකයකට** (Plantation Economy) මාරුවීම සිදු විය. මෙම ආර්ථික පරිවර්තනයේ **මූලික ලක්ෂණ** කිහිපයකි:

අ) නව වගාවන් හඳුන්වාදීම:

- **නේ** (1867): ජේම්ස් ටෙලර් විසින් ලුණුගල මුල් කරගනීමින්
- **රබර්** (1876): හෙත්ර් වික්රමසිංහ විසින් හෙනරන්ගොඩ මුල් කරගනීමින්
- **කොපරා**: දකුණු පළාතේ වැවිලි
- **කොකෝර්**: සුළු පරිමාණ වගාචන්

ආ) ආර්ථික ව්‍යුහයේ වෙනස්කම්:

- **මුදල් ආර්ථිකය** (Monetized Economy) හඳුන්වාදීම
- **බඳකු පද්ධතිය** ආරම්භය (ඩිනාන්‍ය ඉන්දියානු බඳකුව, 1841)
- **රේල් පල්** (1864) හා **මාර්ග** සංවර්ධනය
- **වරාය** සංවර්ධනය (කොළඹ, ගාල්ල, තිකුණාමලය)

නේ වගාලේ බහුමාන බලපෑම්:

- **ආර්ථිකයට:** විදේශ මුදල් ආදායම වැඩිවීම, රජයේ බයු ආදායම ඉහළයාම
- **සමාජයට:** දක්ෂ ඉන්දියානු කමිකරුවන් ගෙන්වීම, සමාජ ස්ථරගත කිරීම වැඩිවීම
- **පරිසරයට:** විශාල වනාන්තර විනාශය, ජෛව විවිධත්වය අඩුවීම, පස අවනතිය

5. අධ්‍යාපන පූනරුදිය: දැනුමේ නව මග

පූනරුදි යුගයේදී ග්‍රී ලංකාවේ **අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රය** සම්පූර්ණයෙන්ම පරිවර්තනය විය. මෙම පරිවර්තනයේ **ප්‍රධාන අවස්ථා**:

ආ) බටහිර අධ්‍යාපන පද්ධතිය හඳුන්වාදීම්:

- **මිශනාර පාසල්:** 1815 වර්ෂයට පසු ක්‍රිස්තියානි මිශනාරවරුන් විසින්
- **රජයේ පාසල්:** 1836 වර්ෂයට පසු බිනාන්‍ය රජය විසින්

- **ඉංග්‍රීස් මාධ්‍ය අධ්‍යාපනය:** ප්‍රධාන අධ්‍යාපන මාධ්‍යය ලෙස

ආ) උසස් අධ්‍යාපන ආයතන ආරම්භය:

- **කොලඹ ජේසු ක්‍රිස්තු කොලොජීය** (1823)

- **රෝයල් කොලොජීය** (1836)

- **විද්‍යාලංකාර පිරිවෙණ** (1873) වැනි බෙඟද්ධ අධ්‍යාපන ආයතන

ඇප් ස්නීන්ගේ අධ්‍යාපනය ප්‍රව්‍ලිත වීම:

- රජයේ ගැහැණු පාසල් ආරම්භය

- මිශනාර ගැහැණු පාසල් ප්‍රව්‍ලිත වීම

අධ්‍යාපන පුනරුදෙයට කැපවූ පුද්ගලයන්:

- **ජේම්ස් ද අල්ටීස්** - ග්‍රාමීය අධ්‍යාපනය ප්‍රව්‍ලිත කිරීම

- **සි.ච්‍ලිවී.ච්‍ලිවී.කන්නන්ගර** - බෙඟද්ධ අධ්‍යාපනය සංවර්ධනය

- **පී.චී.එස්.කුලරන්න** - බෙඟද්ධ අධ්‍යාපන ප්‍රතිසංස්කරණ

6. බෙඟද්ධ පුනරුදෙය: ආගමික හා සංස්කෘතික ප්‍රතිඵ්‍යුතුනය

යටත් විජ්‍ය යුගයේදී බටහිර ආගමික හා සංස්කෘතික බලපෑම් හමුවේ බුද්ධාගම පසුබැමට පත්වීමේ තත්ත්වයක් ඇති විය. මෙම පසුබෑම තුළ **බෙඟද්ධ පුනරුදෙය** ඇති වූයේ **19වන ගනවර්ෂයේ මධ්‍ය හා ගැයේදී** ය. මෙම වලනයේ **ප්‍රධාන අරමුණු** වූයේ:

1. **බුද්ධාගම ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම** - විනාශ වූ විහාරස්ථාන ප්‍රතිසංස්කරණය

2. **බෙඟද්ධ අධ්‍යාපන පදනම්‍යක්** ස්ථාපන කිරීම

3. **බෙඟද්ධ සංස්කෘතිය ආරක්ෂා කිරීම** - සම්පූදායික අගයන් ප්‍රවර්ධනය
4. **බෙඟද්ධ මාධ්‍ය** හා ප්‍රකාශන ව්‍යාප්ති කිරීම

****ප්‍රධාන නායකයින්:****

- **මිගේටුවත්තේ ගුණානන්ද හිමි** (1826-1890): බෙඟද්ධ විවේචනාත්මක වින්තනයේ පියා
- **වලිවිට සරණ්කර හිමි** (1698-1778): සියම් නිකාය ප්‍රතිස්ථාපනය
- **අනාගාරික ධර්මපාල** (1864-1933): අන්තර්ජාතික බෙඟද්ධ වලනයේ නායකයා
- **දෙවන විමලධර්ම සුරිය හිමි**:

7. ජාතිකවාදී වින්තනයේ නැගීම හා නිදහස් අරගලය

විසිවන ගනවර්ෂයේ මධ්‍ය භාගයේදී ශ්‍රී ලංකාවේ **ජාතිකවාදී වින්තනය** බලගාරී ලෙස නැගී ආවේය. මෙම වින්තනය ඇති වීමට **මූලික සාධක** කිහිපයක්:

1. **බටහිර අධ්‍යාපනය ලැබූ ප්‍රඛ්‍යාධනයක්** (Educated Elite) ඇති වීම
2. **බෙඟද්ධ ප්‍රනරුදිය** හරහා සංස්කෘතික හා ආගමික අධිෂ්ථානය වර්ධනය වීම
3. **යටත් විෂිත ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිවලට** එරෙහි අනිරේක අවනත බව
4. **මූද්‍රිත මාධ්‍ය** හා **ග්‍රන්ථ නිෂ්පාදනය** වැඩි වීම
5. **අන්තර්ජාතික ජාතිකවාදී වලනවල** බලපෑම (ඉන්දියානු ස්වරාජ්‍ය වලනය)

****නිදහස් අරගලයේ ප්‍රධාන අවස්ථා:****

- **1915 කැරල්ල** - ප්‍රථම විගාල ජන කැරල්ල
- **1931 මැක්බොම් වයවස්ථාව** - ස්වයං පාලනය සඳහා පළමු පියවර
- **දෙන් සිමොන් කොමිස්ම** (1927) - දේශපාලන ප්‍රතිසංස්කරණ යෝජනා

- **දෙවන ලෝක ග්‍රුද්ධයෙන් පසු** (1945 ජූලි) - නීට්‍ර වූ නිදහස් අරගලය

ප්‍රධාන සංවිධානය:

- **ලංකා ජාතික කොන්ග්‍රසය** (1919) - ඩී.එස්. සේනානායක, එම්.ආර්. සේනානායක
- **ලංකා සම සමාජ පක්ෂය** (1935) - එන්.එම්. පෙරේරා, කොලෝන් ආර්. ද සිල්වා
- **බෙඳ්ද මහා මණ්ඩලය** - බෙඳ්ද හිමිවරුන්ගේ සංවිධානය
- **ස්වරාජ්‍ය පක්ෂය** - ආර්.ඩී. සේනානායක

8. පුනරුදෙයේ ප්‍රතිඵල: ධනාත්මක හා සංණාත්මක දෙපස

ධනාත්මක ප්‍රතිඵල:

1. **නවීන අධ්‍යාපන පද්ධතියක්** හැඳුන්වාදීම - උසස් අධ්‍යාපනය හා වෘත්තීය අධ්‍යාපනය
2. **යටිනල පහසුකම් සංවර්ධනය** - රේල්, මාර්ග, වරාය, ජල සම්පාදනය
3. **නවීන ආර්ථික ක්‍රමවේද** හැඳුන්වාදීම - බැංකු, වීමුක්තිකරණ, විශ්වාසවන්තන්වය
4. **සාහිත්‍ය හා කලා සංවර්ධනය** - නවකතා, නාට්‍ය, විද්‍යාත්‍යාගාරය
5. **ස්ථීර්ගේ අධ්‍යාපනය** හා සමාජ ස්ථානගත කිරීම

සංණාත්මක ප්‍රතිඵල:

1. **සම්පූද්‍යාධික සමාජ ව්‍යුහය බිඳවැවීම** - ගම්බද සමාජයේ අවසන් වීම
2. **ආර්ථික අසමතුලිතතා** - වාණිජ වගා මත අධික රඳා පැවතීම
3. **සංස්කෘතික අර්බුදය** - බලහිර සංස්කෘතිය හා සම්පූද්‍යාධික සංස්කෘතිය අනරු ගැවුම්
4. **හුම් හිමිකම් සහ කෘෂිකර්මිය ස්වාධීනත්වය නැතිවීම**

5. **පරිසර විනාශය** - වත විනාශය, ගෙජව විවිධත්වය අඩුවීම

9. දිරීසකාලීන බලපෑම්: තුනන ශ්‍රී ලංකාව මත**

පුනරුදු යුගය තුනන ශ්‍රී ලංකාවේ සමාජ, ආර්ථික, දේශපාලනීක හා සංස්කෘතික ක්ෂේත්‍රවලට **ගැහුරු හා ස්ථායී බලපෑම්** ඇති කළේය:

මධ්‍යස්ථා පාලනයට:

- **එකීය මධ්‍යම පාලන ක්‍රමයක්** ස්ථාපිත වීම
- **බූතානාස නීති පද්ධතියේ** අඛණ්ඩ පැවැත්ම
- **පාර්ලිමේන්තු ප්‍රජාතාන්ත්‍රවාදයේ** පදනම ඇති කිරීම

ආර්ථිකයට:

- **වාණිජ කෘෂිකර්මීය ආර්ථික රටාවක්** ඇති කිරීම
- **විදේශ වෙළඳපල සමගා** ඇති සම්බන්ධතා
- **නේ-රබර් ආර්ථිකයේ** උරුමය

සමාජයට:

- **බහු සංස්කෘතික සමාජයක්** බිහිවීම
- **අධ්‍යාපනය හාරහා** සමාජ ගමන් බිමන් හැකියාව ඇතිවීම
- **නාගරික කේන්ද්‍ර** සංවර්ධනය

සංස්කෘතියට:

- **බහු ආගමික හා සංස්කෘතික** සම්ප්‍රදායන්ගේ සහායීවනය
- **බහු හා සම්ප්‍රදායීක** අගයන්ගේ සංස්ථාවනය

- **නවීන සිංහිතය හා කලා** ආකාරවල වර්ධනය

මේ අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ පුනරුදිය (1505-1948) යනු සරල එතිහාසික සිදුවීමක් නොව,
සංකීර්ණ සමාජ-සංස්කෘතික පරිවර්තනයක් වන අනර, එහි බලපැමි තුතන ශ්‍රී
ලංකික සමාජයේ සෑම අංශයකම දක්නට ලැබේ. මෙම පරිවර්තනය තුළින් ශ්‍රී ලංකාව
සම්පූද්‍යායික සමාජයකින් තුතන ජාතික රාජ්‍යයක් බවට පරිවර්තනය වූයේය.